

Korrespondensie

Probleme met Chemieterme

Dit wat interessant om in u uitgawe van September 1982 dr. H.D. Nelson se opmerkings oor probleme met vakterminologie vir die analitiese chemie te lees.¹ Vir my as projekleier vir die hersiening en uitbreiding van die *Chemiewoordeboek* is dit nuttig om te skakel met ander chemici wat met terminologiese probleme worstel.

Vergun my die volgende opmerkings oor aspekte waarna dr. Nelson verwys het:

1. Wat die grys gebied tussen die chemie en die fisika betref, is dit nuttig en wenslik om ook die *Fisikawoordeboek* te raadpleeg. Daarin verskyn reeds terme soos die volgende:

releasing agent: vrystelmiddel (verkieslike as *vrystellingsmiddel*)

eddy: dwarreling (werweling) (dr. Nelson verkies skynbaar *warreling*, maar Terblanche se *Tegniese Woordeboek* gebruik ook *werwel* in alle samestellings)

excitation source: opwekbron (dr. Nelson verkies *aanslagbron* boven *eksitasiebron*, maar die *Fisikawoordeboek* gebruik *opwek-* in alle dergelyke samestellings).

2. Wat my betref, moet dr. Nelson volmondig ondersteun word waar hy terme soos *eksitasie* en *transmitteer* verwerp omdat daar goeie en gevestigde Afrikaanse ekwivalente daarvoor bestaan. Daar kan selfs teen *distribusiekoeffisiënt* beswaar gemaak word, want die ekwivalent *verdelingskoeffisiënt* word beslis meer algemeen gebruik (en is die enigste wat in die *Fisikawoordeboek* opgeneem is). Trouens, as *partition coefficient* as sinoniem vir *distribution coefficient* aanvaar word, sit ons naderhand nog met *partisiekoeffisiënt* ook!

3. Graag wil ek my hartlike steun uitspreek vir dr. Nelson se voorstel van verafrikaanste vorms vir afkortings, byvoorbeeld *VID* vir *vlamionisasiedetektor* (Engels: *FID* vir *flame ionisation detector*). Dergelyke voorbeeld is volop in ander woordeboeke:

MTK – maksimum toelaatbare konsentrasie
(Engels: *MAC – maximum allowable concentration*)

(*Plastiekwoordeboek*)

SAO – syfer-analoogomsetter
(Engels: *DAC – digital-to-analogue converter*)
(*Kernenergieterme*)

CSB – chemiese suurstofbehoefte
(Engels: *COD – chemical oxygen demand*)
(*Watertegnologieterme*)

GST-garing – getwynde selftwyngaring
(Engels: *STT yarn – self-twist twisted yarn*)
(*Tekstielwoordeboek*)

MGH – menslike groeihamoon
(Engels: *HGH – human growth hormone*)

(*Woerdeboek van Afrikaanse Geneeskundeterme*)

IK – intelligensiekwosiënt

(Engels: *IQ – intelligence quotient*)
(*Psigologiewoordeboek*)

Dit is enigsins verwarrend dat *kernmagnetiese resonasie* soms tot *kmr* afgekort word, terwyl die vorm *KMR* tog binne die patroon hierbo val. Dit is eweneens vreemd dat die *Wiskundewoordeboek* vir *least common multiple* die afkorting *L.C.M.* gee (hoofletters, met punte); ook word *kleinste gemene veelvoud* tot *kgv* afgekort (kleinletters, sonder punte), terwyl *KGV* tog seker beter by die ander voorbeeld sou gepas het.

4. Daar is afkortings en simbole – soos dié vir bepaalde chemiese verbindings en elemente – wat internasionaal aanvaar word en ook in Afrikaans gebruiklik is. Voorbeeld hiervan is die volgende:

ADP – adenosiendifosfaat

DNA – deoksiribonukleïensuur

MDH – appelsuurdehidrogenase

Gly – glisien

Try – triptofaan

Al – aluminium

Fe – yster

Dit lyk egter onverantwoord om *FFA* vir *vry vetuur* te gebruik (om by *free fatty acid* te pas) en *LPG* vir *vloeibare petroleumgas* (onder die invloed van *liquid petroleum gas*).

Die samestellers van *Kernenergieterme* het wel die afkorting *EST* vir *enkelspelaagtransistor* gebruik, maar het byvoorbeeld by *FFFIR* vir *vloeibrandstof-snelreaktor* (Engels: *fluid-fuelled fast reactor*) en *DWBA* vir *vervormdegolf-Born-benadering* (Engels: *distorted-wave Born approximation*) gehou omdat dit ‘internasjonale erkenning verwerf het’. Die gevaar is dat daar te maklik onder die internationale vaandel gevaaar word wanneer bepaalde begrippe in die Engelssprekende wêreld ontwikkel is en andertaliges (meestal in Europa) nie die moeite gedoen het om ekwivalente in hul eie taal te skep nie.

In die Suid-Afrikaanse samelewings kom Afrikaans voortdurend met Engels as ander amptelike taal in aanraking en taalbelang is nog dikwels ’n stryd punt. Die situasie is hier dus baie anders as in Europa, en ’n groter mate van taalpurisme onder Afrikaanssprekendes is derhalwe begrypplik, en seker ook te verwelkom.

D.F. LOUW

Inligtings- en Navorsingsdienste, WNNR,
Posbus 395, Pretoria.

VERWYSINGS

1. Nelson, H.D. (1982). Afrikaanse terminologieprobleme van en ’n uitdaging vir die analitiese chemikus, *S. Afr. Tydskr. Natuurwet. en Tegnol.*, 1, 112-113.